

فقیه گمنام یادنامه حضرت آیت‌الله حاج شیخ محمد حسن بروجردی (قدس سره) / تهیه و تنظیم مؤسسه
فرهنگ منہاج. - تهران: فرهنگ منہاج، ۱۳۸۶.
۱۲۸ ص.؛ مصور، عکس. - [متنوعات علوم، هنر و فنون؛ ۲۲ (م.ج. ۱۴۲)]

ISBN 978-964-91302-7-9

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. بروجردی خیارجی، محمدحسن، ۱۲۸۹ - ۱۳۷۴. ۲. بروجردی خیارجی، محمدحسن. ۱۲۸۹ -
۱۳۷۴ -

نامه‌ها. ۳. مجتهدان و علما - ایران - سرگذشتنامه. الف. مؤسسه فرهنگی هنری فرهنگ منہاج.

۲۹۷/۹۹۸

BP۵۵/۳/۲۶۶

۸۱-۳۴۴۴۹ م

کتابخانه ملی ایران

ششمین کتاب از کتابهای شعائرالله

فقیه گمنام

یادنامه

حضرت آیت الله حاج شیخ محمد حسن بروجردی رحمته الله

تهیه و تنظیم :

مؤسسه فرهنگی هنری فرهنگ منہاج

انتشارات فرهنگ منہاج

فقیہ گمنام

یادنامہ حضرت آیت الله حاج شیخ محمدحسین بروجردی

■ تهذيب و تنظيم : مؤسسه فرهنگ منہاج	■ تابستان ۱۳۸۶ : تاريخ انتشار
■ (به کوشش سيدجعفر غضنفری)	■ اول : نوبت چاپ
■ ويراستار : محسن قائمی	■ ۳۰۰۰ جلد : تيراژ
■ طرح جلد : خاک آستان	■ ۱۵۰۰۰ ريال : قيمت
■ ليتوگرافي : المهدی	■ م.ع. ۴۳ : کد محصول
■ چاپ : کوثر	■ شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۱۳۰۲-۷-۹

تهران : خیابان وحدت اسلامی، خیابان فرهنگ، کوی یازدهم، فرعی اول، شماره ۷ - تلفن: ۵۵۳۶۶۷۷۲ - ۰۲۱

قم : خیابان شهداء، شهداء ۷۶ (نبوی)، شماره ۴۱، تلفن: ۷۷۴۸۲۴۹، صندوق پستی: ۳۷۱۸۵ - ۴۶۹

کلیه حقوق این اثر متعلق به انتشارات فرهنگ منہاج می باشد.

مؤسسه فرهنگی هنری فرهنگ منہاج، جهت رشد فرهنگ و محتوای علمی و هنری جامعه و بویژه جوانان و اقشار مختلف تحصیل کرده و طالبان دانش اصيل و هنر انسان ساز، منتهای تلاش و همت را در حد توان خود اعمال داشته و در این راه، مستقداً به فضای باز و تبادل آراء بوده و از هرگونه اثری که مورد تأیید وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار گیرد، جهت ارائه و نشر، استقبال می نماید.

بنابراین، هیچ اثر و کتابی که از طرف انتشارات مؤسسه ارائه گردد، لزوماً متبیین مواضع این مؤسسه و دست اندرکاران آن نبوده و مرادف با مهر تأیید ما نیست.

در همین راستا، هیچگونه دخل و تصرف و حذف و اضافه ای در هیچیک از کتب و آثار ارائه شده صورت نمی گیرد و تمام مسئولیت اثر و متن و محتوا و نحوه ویرایش و صفحه بندی و خصوصیات دیگر، بر عهده نویسنده یا صاحب اثر و مبتنی بر اعتقاد و سلیقه آنان می باشد.

انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری فرهنگ منہاج، شرعاً و قانوناً، فقط وظیفه نشر را بر عهده دارد و تأیید یا رد آثار، بر عهده وزارت محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی است ...

در خاتمه، از کلیه نویسندگان و هنرمندان گرامی دعوت بعمل می آوریم تا در صورت تمایل، در مورد نشر و ارائه و توزیع آثار هنری و مکتوبات و تالیفات خود، در هر زمینه و به هر شکل و نحوه ای که باشد (اعم از چاپی و نوشتاری، رایانه ای، فیلم و کاست و ...)، با این مؤسسه همکاری فرمایند.

بسم الله الرحمن الرحيم

هر چیزی که به گونه‌ای مثبت و چشمگیر، وُسْمه و علامت و شَعیره‌ای برای ذابِ مقدّس ربوبی در نزد ماسوی‌الله (و بویژه بنی آدم) باشد، از شعائرالله بوده و شَعیرهٔ الهیه است. بیت‌الله الحرام و مشاهد و قیور مطهّرهٔ انبیاء و اُئمه و اولیاء الهی؛ قرآن کریم و تمام کتب مُنزل من عندالله، خطبه‌ها و کلماتِ پیامبران و امامان: نَفْس وجود مقدّس رسولانِ الهی و پیشوایانِ معصوم ما شعائرالله‌اند. از دیگر مصادیق بارزِ شعائرالله، هر مجلس و محفلی است که با یاد و نام خدا و زُسل و أنوار مقدّسهٔ معصومین اُطهار؛ خالصانه و بی شائبه، شَرَفِ شَکَل و انسجام یابند.

همچنین، آنجا که شکر و تجلیلی از عبد صالحی صورت پذیرد، چون عینِ شُکرِ خداست، تعظیم شعائرالله نیز هست. امروز قلیلی از بندگانِ خدا به این اندیشه فتاده‌اند که باید کاری کرد تا شعائرالله را در حدّ میسور و مقدور، پاس داشت و تعظیم نمود؛ تا چه فی هذه الحیوة الدنیا و چه یَوْمَ لَا یَنْفَعُ مَالٌ وَ لَا بَنُونَ، نفیر یا أَسْفَى وَ یا حَسْرَتی از بطون و اُنسِ ما جاری نگردد.

عزیزانِ صادق و مخلصی که در مؤسسهٔ فرهنگی هنری فرهنگِ منهاج، فقط و فقط با اتّکاء به خداوند سبحان و در ظلّ عنایاتِ معصومین اُطهار علیهم‌السلام، در کمالِ استقلال و با شعوری قرین و عجین با حقیقت «قَلِيلٌ مَّا لِي خَيْرٌ مِّنْ كَثِيرٍ مَّا لِي»^(۱)، در کنارِ هزارانِ فِعالیتِ معنوی قرآنی و ولایی، براین مهمّ نیز همت گماشته‌اند و بضاعتِ قلبهٔ مالیه را با اقیانوسِ عشق و تلاشِ خویش ترمیم نموده و به حکمِ دو کریمه «تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ» و «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ»، از جمیع خادمینِ راستینِ قرآن و عترت، تقدیر و سپاس بیکران به عمل آورده و این سلسله بزرگداشتها را هر چند یکبار، برای یک یا دو یا تنی چند از بزرگانِ «فنونِ قراءات» و نیز «معارف قرآنی» منعقد می‌نمایند.

«برگرفته از متن پیام استاد جعفری تبار
به مناسبت بزرگداشت استاد عباس رنجبر
(در تاریخ ۱۳۸۳/۸/۸)»

«فهرست»

مقدمه	۱۳
فصل اول: زندگینامه	۱۷
-مختصری از زندگی حضرت آیت الله حاج شیخ محمدحسین بروجردی	۱۹
اصالت خانوادگی	۱۹
تحصیلات و مدارج علمی	۲۰
اساتید ایشان	۲۱
خدمات معظم له	۲۱
بعد عبادی	۲۲
مبارزات سیاسی	۲۳
رحلت	۲۴
فصل دوم: بیانات	۲۵
قسمتی از بیانات معظم له در یکی از سخنرانی ها	۲۷
فصل سوم: گفتگوها	۳۱
حضرت حجة الإسلام والمسلمین حاج شیخ محمد رضا بروجردی	۳۳

- ۴۹ حضرت آیت الله حاج شیخ ابراهیم بروجردی
- ۵۵ همسر محترمه مرحوم آیت الله حاج شیخ محمدحسن بروجردی
- ۵۸ جناب آقای محمدعلی بروجردی
- ۶۳ جناب آقای مهندس محمود بروجردی
- ۷۳ جناب آقای شهاب الدین بروجردی
- ۸۰ جناب آقای مرتضی بروجردی
- ۸۴ جناب آقای مرتضی حاجی طاهری ها
- ۸۷ فصل چهارم: اجازات، نامه ها و تصاویر
- ۸۸ حضرت آیت الله العظمی امام خمینی
- ۹۰ حضرت آیت الله العظمی حاج سید ابوالحسن اصفهانی
- ۹۴ حضرت آیت الله العظمی حاج سید محسن حکیم
- ۱۰۰ حضرت آیت الله العظمی حاج سید محمدحسین بروجردی
- ۱۰۲ حضرت آیت الله العظمی حسینی شیرازی
- ۱۰۴ حضرت آیت الله العظمی حاج سید ابوالحسن رفیعی قزوینی
- ۱۰۸ حضرت آیت الله العظمی حاج سید محمدکاظم شیرازی
- ۱۱۰ حضرت آیت الله العظمی حاج سید ابوالقاسم خویی
- ۱۱۴ حضرت آیت الله العظمی موسوی سبزواری
- ۱۱۷ - ۱۲۷ تصاویر

مقدمه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

خواندن شرح حال زندگی بزرگان دین و مکتب تشیع و نظر کردن عمیق بر آثار آنها و عمل کردن به نصایح و ارشادات آنان که قلبی سلیم داشته‌اند و دارند یکی از مهمترین راه‌های رشد و حرکت به سوی نقطه اوج کمال انسانی و الهی است.

بزرگانی که خود، سوختند تا دیگران را ساختند و خود، می‌سوزند تا دیگران را بسازند. انسان‌هایی که در مرتبهٔ اول حرکت به سوی معبودی که لم یکن له کفواً أحد، آن گوهر درونی خویش را - که همانا انسانیت و حریت است - به منصهٔ ظهور رسانیده تا مصداقی والا برای ادعای ربوبی *إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً* باشند.

و بسیاری از این بزرگ‌مرتبان والا شأن، خود به خواستهٔ خویش از خود گذشتند و از مطرح شدن در بین خلق الله دوری جستند و بسیاری

از مردم هم ناسپاسی کرده، از نام بزرگ آنها گذر کردند و حضراتشان را در جامعه، مهجور و به بوتۀ فراموشی سپردند؛ غافل از این که ما موظف هستیم از خوبان و بزرگان، به خصوص از آنانکه خودشان دنبال معرفتی خودشان نبوده و نیستند، سخن بگوئیم و راه و یاد و کارها و گفته‌های آنان را زنده نمائیم.

یکی از این عالمان بزرگ و وارسته، عارف و عالم ربّانی و زاهد صمدانی حضرت آیت‌الله حاج شیخ محمد حسن بروجردی - مشهور به خیازجی - هستند که عمر شریفشان را در راه تحصیل معرفت و علم و خدمت به جامعه خویش صرف کردند.

بر خویشتن فرض دانستیم که نام نیکوی این عالم جلیل‌القدر را در جامعه احیاء کرده و با عرضه کردن شرح حالی از زندگی ایشان و همچنین نشر آثار گرانبایشان قدمی هرچند کوتاه در راه سپاس از خدمات ارزشمند این عالم ربّانی برداریم.

کتاب حاضر ماحصل تلاش پی‌گیر و ارزشمند مؤسّسه فرهنگی هنری فرهنگِ منہاج است که خالصانه در راه نیل به اهداف فوق‌الذکر، گام‌های مؤثری برداشته و در این راه، با تحمّل مشقّات و سختی‌هایی از قلیل سفر به برخی مناطق کشور و همچنین زادگاه آن عالم ربّانی و انجام مصاحبه با افرادی که با معظّم‌له آشنایی داشتند ما را در ارائه این اثر یاری داده و در حفظ آثار ایشان تلاش نمودند.

در اینجا لازم است از کلیّۀ کسانی که در جمع‌آوری مطالب و ارائه این اثر همکاری صمیمانه‌ای داشتند تشکر نمائیم. همچنین از صدیق

معظم و استاد گرانقدر حضرت حجة الاسلام والمسلمين استاد جعفری تبار مظهره العالی که با دلسوزی های فراوان باعث استحکام قدم های ما در راه احیاء نام این عالم ربانی و عارف صمدانی شدند کمال امتنان را داریم. خداوند حکیم انشاء الله روح بزرگ والد ایشان مرحوم حضرت آیت الله حاج شیخ محمود جعفری تبار رحمته را - که ایشان هم از گوهر های ناشناخته هستند و سزاوار است در راه احیاء بیشتر نام و یاد و راه ایشان قدم های مؤثرتری برداشته شود - با معصومین علیهم السلام اظهار محشور بفرماید.

اللَّهُمَّ أَرْحَمْ عِلْمَاءَنَا الرَّبَّائِيَّيْنَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ

قم المقدسة

محمدرضا بروجردی

(امام جماعت مسجد رفعت قم)